

בס"ד

אייר התשפ"ו
מפטיר **מחר חדש** (שמואל א כ)
אבות פרק ו'

פרשת במדבר – שבת מברכי

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בעניינא דיומא ממפרשי ומדרישי חז"ל

בפרשת **במדבר 159** פסוקים = **וְדַגְלוּ עַל**

הַבְּיָאֲנִי אֶל בַּיִת הַיְיָ וְדַגְלוּ עָלַי אֶהְבֵּהּ. (שה"ש ב ד) **הַבְּיָאֲנִי אֶל בַּיִת הַיְיָ זֶה סִינִי, יֵינֹו שֶׁל תּוֹרָה. נִתֵן לִי הַתּוֹרָה בְּמִי"ט פְּנִים, כְּמִנְיֵין וְדַגְלוּ.** (הרוקח)
מוֹלֵד חוֹדֵשׁ סִינִי יִהְיֶה לְבִיל רֵאשׁוֹן בְּשַׁעַת 18, 2 דְּקוֹת ו 15 חֻלְקִים

צירוף הוי"ה של חודש סיון הוא יוה"ה, יוצא מפסוק ידתי וּלְצַלַּע הַמְּשַׁכֵּן הַשְּׁנִית (שמות כו יט) ראשי תיבות הצירוף הני"ל. **ביום הזה** מתחיל שליטת מזל תאומים, על כן **ביום הזה** דייקא נעשו עם הקודש באחדות עם קונם כביכול כתאומים, וכן בינם לבין עצמם **ויחן שם ישראל** לשון יחיד, כאיש אחד חברים [מכילתא]. ועל פי האמור בזהר **תומי"ם חסר בנימטריא מלכו"ת**.

הנה **סיון** נברא באות ז' (ספר היצירה), והנה ניתנה התורה על ידי משה, דור הז' מן אברהם ראש היחוס, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה. וכן מבריאית עולם נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים [תנחומא נשא פט"ז]. והנה באו הרשעים וסילקו את השכינה עד לערבות, [ריש לקיש אמר שבעה רקיעים ואלו הן: וילון, רקיע, שחקים, זביל, מעון, מכון, ערבות. חגיגה יב:] והנה באו אחר כך הצדיקים מדור אל דור, עד שהורידו את השכינה מערבות אל עולם הזה ירידה הז'. והנה החודש הזה שליטת הז' דייקא מסוגל לזה, על כן **ביום הזה** [פירוש, בראש חדש סיון] דייקא **באז מדרב סיני**. (בני יששכר מאמרי סיון)

חודש **סיון** מוזכר פעם אחת בתנ"ך – **בַּעַת הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִינִי**. (אסתר ח ט)

שבת אחרון של הספירה – ושבת שקודם להג

שבוע אחרון של הספירה מדת מלכות שכוללת כל השבועות, ומתקן כל ימי ספירת העומר כאשר ירים איש את קצה המטה בידו, שספירת המלכות מעלה הכל וזוכה לטהר כל השבע מידות, ובפרט בשבת זו שהוא הכנה לקבלת התורה, ובה טמון כח החג הקדוש, ונקראת **שבת כלה**, וזוכה על ידי כן לבינה הוא יום הקדוש מתן תורה, והכל על ידי אחדות והכנעה, **ויחן שם ישראל נגד הקר** (שמות יט ב) **כְּאִישׁ אֶחָד אֶחָד בְּלֶב אֶחָד, וְעַל יָדֵי כֵן זֹכִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה מַחֲדָשׁ.** (ישמח ישראל)

חג שבועות אינו חל אלא בימי אבדיו, רמז **אבדו גוים מארצו** על שלא קבלו התורה. (מועד לכל חי)

חודש סיון גדולה מעלתו למאוד, ולכן ניתנה בו התורה, וכמה מעלות נימנו בו: **א**). הוא החודש השלישי. **ב**). התפוח הוא משל להקב"ה דכתיב (שיר השירים ב, ג) **כַּתְּפוּחַ פְּעָצֵי הַיַּעַר** כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וְנִשְׁבַּתִּי וּפְרִיזוּ מִתּוֹק לַחֲפִי. והתפוח גדל באילנות בחודש סיון. **ג**). שהתורה כלולה מתורה שבכתב ותורה שבעל פה, בסוד תאומים, ולכן ניתנה בחודש סיון שהוא מזל תאומים, לבניו של יעקב שהוא בבחינת תאומים. **ד**). שלא יהיה פתחון פה לבני עשיו לומר: אילו נתן לנו את התורה היינו מקיימים, לכך ניתנה בחודש שמזלו תאומים, שגם הם יוכלו להתגייר ולעשות תשובה, ולא עשו כן. (תורה מציון)

וקראתם בעצם היום הזה (ויקרא כג כא) – זה יום חמישים, זה יום עמידת ישראל לפני הר סיני לקבל התורה. לפי שקיבלו אבותינו התורה לסוף חמישים יום לצאתם ממצרים, נתן להם יום הביכורים לסוף חמישים יום ליום טוב הראשון של חג המצות. לכך נקראו ישראל בכורה (והשע"ט) **בעצבים במדבר מצאתי ישראל כבנורה בתאנה בראשיתה וגו'.** ואומר (שה"ש ב) **כַּתְּפוּחַ פְּעָצֵי הַיַּעַר כֵּן דוֹדֵי בֵּין הַבָּנִים** – כשם שהתפוח הזה מוציא פרי לחמישים יום משיוציא נצו, כך ישראל קבלו את התורה לקץ חמישים יום לצאתם ממצרים.

ראש חודש סיון הוא של יום אחד, כיון שחודש אייר שלפניו לעולם חסר. ואולם חודש סיון עצמו לעולם מלא, של שלושים יום.

י"ב ימים הראשונים של חודש סיון נשתנו לעילוי משאר ימי החודש ויש בהם קצת קדושה. היום הראשון הוא ראש חודש, ודינו כשאר ימי ראשי חודשים. ארבעת הימים שבין ר"ח לחג החל בשישי בו, כבר עסק משה רבינו בהם בענין קבלת התורה עם אבותינו. בשישי בו חג השבועות (ובחז"ל גם שבעי, כדן כל החגים שעושים שם שני ימים). השבעי בסיון הוא יום טובו, שביים זה מקריבים את קרבנות עולת הראיה שהביאו העולים לרגל, כשחל שבועות בשבת, ואין הקרבת יחיד דוחה שבת, ועוד חמשה ימים שגם בהם הקריבו קרבנות הראיה, אלה שלא הספיקו להקריבם בחג. שהרי קרבנות אלה יש להם תשלומים כל שבעה. נמצא ש"ב ימים אלה נתקדשו יותר משאר ימי החודש. **לפיכך אין אומרים בהם תחנון בתפילה**, ואין מתענים בהם, ואפילו לא תענית יארציטי יום שמת בו אביו או אמו. מותר להתענות 'תענית חלוס', וכן חג ביום חופתו רשאי להתענות. וזהו לפי המנהג בארץ ישראל. אבל בחז"ל נהוג שלא להתענות ושלא לומר תחנון בתפילה רק עד אחרי אסרו חג ביום שמיני לחודש. (ספר התודעה)

שבת זו שלפני חג השבועות חג מתן תורתנו מכונה – **שבת כלה**. ע"ש התורה שנמשלה ככלה.

שאלה – מה הטעם שמברכים על התורה שלוש ברכות ולא די בברכה הראשונה, **ועוד** כיון שהם שלוש ברכות שהרי עונים אמן אחר ברכה ראשונה קודם **וְהַעֲרַב**, (שער הכוונות דף נ ע"ד) אם כן למה תקנו ברכה שניה שמתחילה באות ו' **וְהַעֲרַב**, שנראה כאילו היא סיום ברכה ראשונה שלא נגמרה עדיין הראשונה.

תשובה – לפי שבעסק התורה ישנם שלושה דברים של הנאה חלוקים זה מזה, **הראשונה** – כי על ידי עסק התורה מתקדשת ונטהרת הנפש מן הסיגים הנגלים בה, כמו המלה והאש המושך את הדם מן הבשר ונתקן בו. על ההנאה הזו אנחנו מברכים 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עָל דְּבָרֵי תוֹרָה' / 'לְעֶסֶק דְּבָרֵי תוֹרָה' – שהתורה ערוכה ומתוקה לאדם גם בעולם הזה, כמו שכתוב (תהלים יט) **וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ נִנְּתָת צוּפִים, פְּקוּדֵי יְ-הוָה יִשְׂרָאִים מְשַׁמְחֵי לֵב** (שם ט). וכן מצינו שנמשלה לאכילה ושתייה גשמית, כמו שכתוב (משלי ט) **לִכּוֹ לַחֲמֹו בְּלֶחֱמֵי וְשִׁתוּ בִּינֵין מִסִּכְתֵּי.** ועל הנאה זו מברכים ברכה שניה **וְהַעֲרַב** ב' א' – לְעֶסֶק דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינֵינוּ. ולכן צריך לומר **וְהַעֲרַב** ב'ו' לקשרה עם ברכה ראשונה, כאילו ברכה ראשונה עדיין לא נשלמה, מפני שהברכה הראשונה היא כנגד הנאה הנזכרת שהיא ענין הפרדת הסיגים מגופ האדם על ידי עסק התורה וטהרתה מהם, וכל זה נחשב העדר הנוק ואין לברך על העדר הנוק להדיא, לכך אנו כוללים עמה ברכה שניה באות ו' של **וְהַעֲרַב** לסמוך אותה עליה, כי פְּרָכָה עמה על השגת הטובה שהיא העריבות והמתקות שיש לנו מעסק התורה. **השלישית** – של בָּסָר בָּנוּ מִקֵּל הַעֲפִים היא כנגד הנאה הרוחנית הנעשית על ידי עסק התורה, שעל ידי לימודה נוסף אורות עליונים בספירות ובעולמות. ועל הנאה זו גם כן ראוי לברך, ולכן אומרים **וְחַיֵּי עוֹלָם נִשְׁע בְּתוֹכֵנוּ**, כלומר חיי עולם הרוחני הקדוש **נִשְׁע** אותו **בְּתוֹכֵנוּ**, כלומר על ידי לימודנו בתורה אנחנו ממשיכים אורות חיים לעולמות העליונים. נמצא שתי ברכות הנוספים על התורה היא ברכת **וְהַעֲרַב** וברכת **אֲשֶׁר בָּחַר הַנּוֹסָפִים** על הברכה הראשונה של **אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ** הם נתקנו אחת כנגד הנאה הנוגעת לגוף בעולם הזה מצד עריבות ומתיקות ושמחה הנעשים על ידי לימוד התורה, ואחת כנגד הנאה הרוחנית מה שנעשה בעולמות העליונים המתייחסת לעולם הבא. (בן איש חי להחיד"א דרוש ל)

האם הרהור בדברי תורה מועיל לנצח את היצר הרע?

איתא בגמרא (ברכות ה.) **לְעוֹלָם יִרְגִּז אֶדָם יִצְרָן טוֹב עַל יִצְרָן רָע, שְׁנֵאמַר (תהלים ד): רַגְזוּ וְאַל תַּחֲטְאוּ אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹא – יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה, שְׁנֵאמַר: אִמְרוּ בְּלִבְכֶם. אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹא – יִקְרָא קוֹרְאֵת שְׁמַע, שְׁנֵאמַר: עַל מִשְׁפַּכְכֶם. אִם נִצְחוּ – מוֹטָב, וְאִם לֹא – יִזְכּוֹר לֹו יוֹם הַמִּיתָה, שְׁנֵאמַר: וְדַמּוּ סֵלָה.**

מהא דקאמר **אִמְרוּ בְּלִבְכֶם** היינו מיירי בהרהור בתורה, וכן משמע **וְאִם לֹא** דיפסיק היינו על מנת להרהר בתורה. (אבן יהודה, ציונים לתורה) (אוצר החידות)

שאלה – 'שָׁנָאֹמֶר' (תהלים ד): **רְגֹזוּ וְאַל תִּחְטְאוּ** - יש להקשות מהיכא משמע דקאי על התורה?
תשובה – יבואר על פי המדרש **פִּי לִקְחָ טוֹב נִתְּתִי לָכֶם**, מי שלוקח סחורה ויוצא לדרך מתיירא מן הלסטים, אבל התורה אינו כן וכו', שמא יכולים הלסטים ליקח מותרת מלבד, נמצא הלב מיוחד לאצור בו התורה כי שם אי אפשר לאצור הממון. וזה שנאמר **אֲמַרו בְּלִבְכֶם**, כלומר מן הגנוז ומונה בלבבכם שהם דברי תורה, אשר שם האוצר שלהם שהיצר הרע אי אפשר להלחם עמו בכלי זיין חיצוני, כי אם רק בזה המונח תוך הלב. נמצא הם שלש סגולות עד היצר הרע, וזה שאמר דוד על שאול ויהונתן (שמואל ב א) **לִלְמַד בְּנֵי יְהוּדָה קִשְׁיֹת רַ"ת קְרִיאַת שְׁמַע תּוֹרָה**, כלומר זכות שני צדיקים אלו יגן שלא תצטרכו ללימוד שיש מן המיתה, אלא יספיק לכם לימוד שתיים אלה, שהם ראשי תיבות קִשְׁיֹת. (בן יהוידע שם)

פרקי אבות פ'ק שישי - שָׁנו חֲכָמִים בַּלְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבַחָר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם.
רבינו הקדוש – יבואר על פי המסכת אבות כי אם חמשה פרקים, כנגד ה' שרומז לשכינה שבה תורה שבעל פה, ומי שמקיים מילי דאבות יכול לקיים התורה ולדיבוק בשכינה. וכן חיבר במסכת המב"ם ורבינו עובדיה ז"ל בפירושו המשנה לא פירשו כי אם ה' פרקים.

לפי שנהגו לקרוא מסכת זו בין פסח לעצרת, ונשאר השבת השישי בלא פרק, חיברו הקדמונים מאמרים מרבתינו ז"ל ולקטו מהגמרא ומדרשים שמדברים מעלות התורה ומרכיביה, ועשו מהם פרק אחד, וקראו את שמו **פרק קנין תורה**. ומסדרי הפרק הקדימו לומר **שָׁנו חֲכָמִים בַּלְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָה** לבאר שאין זה הפרק המסתמא, אבל הוא חיבור מהגמרא ואינם בלשון הגמרא, אלא בלשון המשנה ואינם משנה. וייחדו לקרותו בשבת הסמוכה להג השבועות שבו ניתנה התורה. (כבר לאנד, מראית העין)

וידבר י-הוה אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר. (א א)
במדבר סיני בגימטריא **בשלוש** (378), כי מיום שיצאו ממצרים היו נוסעים בקטטה עד שבאו למדבר סיני נשלמו כולם יחד שנאמר **וַיִּסַּח שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַ הָהָר** (שמות ט ב) פִּאִישׁ אֶחָד בְּלִב אֶחָד. **במדבר סיני** בגימטריא **כבוד שמו** (378), ואין כבוד אלא תורה שנאמר (משלי ג לה) **כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְתְּלוּ**, וזהו כבודו של הקב"ה שבנין עוסקים בתורה לשמה, וזהו **הבו לי-הוה כבוד שמו** (תהלים צ) כלומר הבו לו מתנה שתעסקו בתורה לכבוד שמו, **שָׁאוּ מִנְתָּחָה** הביאו אותה עמכם בפטירתכם מן העולם ותהיה לפניו מנחה ותזכו להזות פני שכינה שנאמר (ישעיה נח ה) **כְּבוֹד י-הוה יֵאֱסָף**.
במדבר גימטריא אברהם (248), כלומר בזכות אברהם נדבר עמהם ונתן להם את התורה. [אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר **לִקְחַת מִקְנֹת בְּאֶדֶם** (תהלים סח ט) ואין אדם האמור כאן אלא אברהם שנאמר (יהושע די ט) **הָאֶדֶם הַגְּדוֹל בְּעֵינֵיהֶם הוּא וּמִשָּׁה עֵלָה אֵל הָא-לֵהִים**. (שמו"ר פכ"ח)]

במדבר סיני בגימטריא **עני** (130), כלומר היה נכנע ושפל משאר הרים הגבוהים ובהר בו הקב"ה לקיים מה שנאמר (ישעיה טו) **וְאֵל זֶה אָבִיט אֵל עֵנִי וְיִנְכָה רִשָׁתִּי**, כלומר אל הר סיני, וזש"ה (תהלים סח) **לְמָה תִּרְצֹדֶנּוּ הָרִים גְּבֻנָנִים הָהָר חֲמַד א-לֵהִים לְשִׁבְתּוֹ, חֲמַד א-לֵהִים בְּגִימְטְרִיא וּבְסִינִי** (138).
באהל מועד בגימטריא ל"ו – **אהל** מסכתות יש להם גמרא. **מועד** כמנין **מועד** (120) ימים עמד משה בהר, ג' פעמים ארבעים יום ונתנה לו התורה. (רבנו אפרים)

אלה קריאי קרואי העדה נשיאי ממות אבותם ראשי אלפי ישראל הם. (א טז) פרש"י - הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה.
שאלה – מה הטעם שהתיב הוא קריאי והקרי הוא קרואי. ולהלן כתיב (טז א-ב) **וַיִּקַּח קָרַח וְגוֹ נְשִׁיאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שָׁם**, בכתיב חסר.
תשובה – מלמד שכולם היו צדיקים והם היו בנתינת עשרת הדברות שהרי בויקח קרח חסר יו"ד לפי שהיו רשעים. (רבינו אפרים, מנחת ט)
שאלה – פירש השפ"ח לתת עצה ולתקן כל צרכי העדה. לאיזה צורך הוצרך משה לכנסם, דאת תקנותיו היה מתקן עם ע' זקנים.
תשובה – הם קבעו צורת מקום עמידת אהלי השבטים, דבזמן שהנו כל נשיא היה מושך במקלו מים לשבטו, וכן בחלוקת הארץ השתתפו בגורל. (אילת השחר)

מִבֵּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יִצְחָק צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תַּפְקִדוּ אֹתָם לְצַבְאָתָם אֲתָה וְאֶתְרֵן. (א א) פרש"י - מגיד שאין יוצא בצבא פחות מִבֵּן עֲשָׂרִים.
שאלה – מה הטעם שאיש בשנת מלך ישראל בנו של שאול המלך לא נמנה בספר שמואל בין בניו של שאול. דכתיב: **וַיִּהְיוּ בְנֵי שְׂאוּל, יוֹנָתָן וַיְהוֹשֻׁעַ וּמִלְכִישֻׁעַ וְשָׁם בְּנָתָיו שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב, וְשָׁם הַקְּטָנָה מֵיכָל.** (ש"א די מט), ואילו בספר דברי הימים (א ח לז) הוא כן נזכר, **וְשְׂאוּל הוֹלִיד אֶת יְהוֹנָתָן וְאֶת מִלְכִישֻׁעַ וְאֶת אֲבִינֶדָב וְאֶת אֲשֶׁבֶל.** (וי"ו) פרש"י - הוא אבינֶדָב וְאֶת אֲשֶׁבֶל.
הוא איש בשנת.

תשובה – בספר שמואל נזכרו בנוגע למלחמת פלשתים, ואיש בשנת מלכות נכה לא היה בצבא המלחמה. מאידך גיסא בדברי הימים הוא נזכר בתוך שאר בני שאול, משום ששם לא נמנו בהקשר לצבא ומלחמה, רק בסדר התולדות לא משפחת שאול ושבת בנימין. (פניני הגר"א)
א"ג והנה יראה שלא זכר מהבנים כי אם אשר **לא ירשו מלכותו**, והם השלושה בנים שמתו עמו במלחמה. אבל איש בשנת, אשר מלך אחריו, לא זכרו, כי הוא היה מלך, והספר יגיד ענינו אחר זה. (אברבנאל) לא חשב איש בשנת, שהיה מלך אחר כך, ונודע שמו בלאו הכי. (המלבי"ם)

אך את משה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל. (א מט)
שאלה – קי"ל אכין ורקין מיעוטיין, אתיין ריבויין. אף למה נאמר ומה בא למעט.
תשובה – לומר אע"פ שבת לוי נשאת לישראל, בנה פטור מן הבכורה כדון לוי. [אמר רב אדא בר אבהו: לוייה שילדה – בנה פטור מחמש סלעים בכורות מ"ז. ולכן לא תפקוד לויים עם ישראל. (רבינו אפרים) א"ג אף באה למעט אחרים, שוודאי היו כמה מישראל שהיו גדולי מעלה כמו הלויים, מכל מקום רק את משה לוי לא תפקוד יחד עם העם משום מעלתם, בשונה משאר גדולי העם שעל אף מעלתם נמנו יחד עם שאר העם. (העמק דבר) א"ג מנאם בפני עצמם כדי שלא ייכללו במתי המדבר, שאמר כאן אף משום ש"ע"י מנין זה ממעט אותם מלמות במדבר. (עמר נקא) להוציאם מן הגזירה. לפי שצפה הקב"ה שעתידין ישראל להכניס לפניו ולגזור עליהם **במדבר הוה פלוג פריקם** (להלן יז כט), לפיכך לא רצה הקב"ה למנותם עם ישראל. (דעת זקנים) לפי שהן לגיון שלו שנאמר (ש"ס ג) **וַיִּהְיוּ לֵי הַלְוִיִּם**, וכל מי שמקריב עצמו מקריבין לו הרבה (יומא לה). הן קרבו כשאמר להם משה (שמות לב כז) **מִי לִי-הָיָה אֵלֵי**, לפיכך הקריבים הקב"ה הרבה ואומר איני מאמין קדושת ביתי כי אם להם. ולכן נאמר מיד **וְאֲתָה תַּפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם**. (הרא"ש) א"ג שמשם לבדו לא ימנע אלא יחד עם השכינה, דכתיב (טו ג) **וַיַּפְקֵד אֹתָם מִשָּׁה עַל פִּי י-הוה**. פרש"י - הַלָּךְ מִשָּׁה וְעַמְדָּה עַל פִּתְחֵי הָאֹהֶל, וְהַשְׂכִּינָה מְקַדְּמַת לְפָנָיו, וּבֵת קוֹל יוֹצֵאת מִן הָאֹהֶל וְאוֹמֶרֶת: כָּךְ וְכָךְ תִּינָקוּת יֵשׁ בְּאֹהֶל זֶה. (כלי יקר)

אך את משה לוי אכין ורקין מיעוטיין לפי שהארון היה מכלה בהם לכך היה מספרם מועט יותר משאר שבטים. (מושב זקנים, פענח רזא)

שאלה – מה הטעם שבכולם נאמר **וְהַחֲנִינִים עָלָיו מִשָּׁה יִשְׁשָׁכָר** (ב ה), **וְהַחֲנִינִים עָלָיו מִשָּׁה אֶשֶׁר** (ב כז), חוץ ממנשה. דכתיב **וְעָלָיו מִשָּׁה מְנַשֶּׁה** (ב ס). הול"ל וְהַחֲנִינִים עָלָיו מִשָּׁה מְנַשֶּׁה.
תשובה – לפי שאפרים ומנשה בני יוסף לא היה שפסוק נהר ביניהם כמו בין שאר השבטים. כדאיתא בירושלמי (ילקוט"ש עה"ת תכו) **באר חפריה שרים** (תהי"מ כח), והיו מימי הבאר יוצאים ונעשין נהרים נהרים, נהר אחד יוצא ומקריב את מחנה שכינה, ומאותו נהר יוצאין ארבע נהרות פארבע ניות החצר, כל אחד ואחד הולך בסוף משמש שמי ומשמש יוצא אל מחנה ישראל, עבר מחנה הלויים היו מתעורבין בנהרים זה לזה ומקריבין את כל מחנה הלויים ומתעורבין בין משפחה למשפחה ונראין טבליות טבליות מקריבין את מחנה השכינה. ונהר גדול מקריב את כל מחנה ישראל מבחוץ ונעשין נהרים נהרים בין כל שבט ושבט, והיו הנהרות מודיעין בין כל אחת ואחת גבולן ואין אחד צריך לחברו. לכך נאמר בו **וְעָלָיו הֵינְנוּ סִמּוֹךְ לוֹ**. (הרוקח)

ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר י-הוה את משה בהר סיני. (ג ד) פרש"י - ואינו מזכיר אלא בני אהרן; ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הפתוב פאלו ילדו. (סנהדרין יט:)

ולא נאמר פאלו ילדו ולא ילדו ממש, כי אדרבה הוא ילדו בעצמו, כי אביו ואמו נתנו לו גוף, והרב משפיע בו נשמה, כי התורה נשמותיהן של ישראל. על כן אשרי מי שעושה כן, ולומד ומלמד בן חברו תורה, ובחנים, אז שכרו כפול. (אוצרות השל"ה)

שאלה – יש להקשות שהרי התורה כולה נאמרה מפי הגבורה על הר סיני וכל ישראל שמעו אותה, מדוע אפוא היה צריך משה ללמד לבני אהרן? ואם תאמר מפני שבני ישראל לא היו יכולים לשמוע את דקדוקי התורה מפני הגבורה מ'פני האש הגדולה' שהיתה בהר סיני. אין לומר תירוץ זה לגבי נדב ואביהוא שהרי נאמר אצלם **וַיִּחְזוּ אֶת הָא-לֵהִים**, ואם כן יכולים היו לשמוע את דקדוקי התורה מפי גבורה. וממילא חוזרת השאלה מדוע היה משה צריך ללמדם הלא ידעו את כל התורה כולה.

תשובה – יבואר ע"פ הגמרא (נדרים לה) **בַּתְּחִלָּה הָיָה מִשָּׁה לְמַד תּוֹרָה וּמִשְׁפָּחָה**, עד שניתנה לו בַּמִּתְנָה, שָׁנָאֹמֶר (שמות לא): **וַיִּתֵּן אֵל מִשָּׁה פְּכֻלְתּוֹ לְדַבֵּר אֹתוֹ**, שבכל פעם שנתחב ממנו עד שנתנה לו הקב"ה בַּמִּתְנָה, ולכן היה למשה צורך ללמדם, שהרי אף אם נדב ואביהוא שמעו את כל דקדוקי התורה מפי הגבורה – היה משתכח מהם כמשה, ולכן לימדם. (תפארת יהונתן)

נְשָׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קָהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם. (ד ב)
שאלה – מה הטעם שהקדים למנות את בני קהת אע"פ שגרושן הוא הבכור. דכתיב (בראשית מו יא) **וּבְנֵי לֵוִי גְרִשׁוֹן קָהָת וּמְרָרִי**.
תשובה – לפי שבני קהת היו נושאים את הארון לפיכך הקדימם לכבוד הארון. (במדבר רבה ו א, החזקוני)

שאלה – למה לא מסר משה הארון אל הבכור שהוא גרשון לכבודו ביתר שאת ועזו התורה אשר לה משפט הבכורה.
תשובה – רצה הקב"ה להראות שפְּכּוּד חֲכָמִים יִנְתְּלוּ (משלי ג) כדי ללמד דעת את העם שיכבדו את לומדי התורה ולקרא **לְקוֹדֵשׁ י-הוה מִכְּכַד** (ישעיה נח) לקדשו בכל דבר שבקדושה, כדרך ששנה את קהת תחילה בעבור **מִשָּׂא דָבָר י-הוה אֲשֶׁר אֹתוֹ**, ואילו היה נותן הארון לגרשון הבכור הייתי אומר שבעבור הבכורה מנאו תחילה ולא הייתי תולה החשיבות במשא הארון ע"כ מסר הארון אל קהת ומנאו תחילה וידעו הכל ליתן כבוד לתורה וללומדיה. (כלי יקר)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בכרחה
לע"נ הרב חפץ בן אסתר זצ"ל - נלב"ע י"ד אייר התשפ"א
ramnadhan018@gmail.com
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת